

План семінару-презентації проекту для вчителів

Авторський колектив проекту

Типовий план семінару-презентації мультимедійного проекту та інтерактивного путівника для вчителя. Залежно від наявного часу та попередніх знань аудиторії, можна скорочувати або розширювати окремі розділи та елементи програми. Захід сплановано для вчителів різних предметів, а також виховників.

Мета:

надати учасникам фактичну інформацію щодо історії та пам'яті Бабиного Яру та методичні рекомендації щодо викладання; презентувати мультимедійний проект "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії" та три його складові, навчити ними користуватися; організувати обговорення щодо місць пам'яті та особливостей їхнього вшанування.

Очікувані результати:

після цього заходу учасники зможуть:

- орієнтуватися в меморіальному просторі Бабиного Яру та усвідомлювати актуальні виклики вшанування пам'яті;
- порівнювати Бабин Яр з іншими пам'ятними місцями та іншими місцевостями;
- користуватися віртуальною виставкою "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії";
- влаштовувати обговорення для різного віку з використанням документального фільму "Бабин Яр у пошуках пам'яті" та віртуальної виставки;
- орієнтуватися в збірнику готових занять інтерактивного путівника для вчителя, розуміти засадничі підходи та методи авторів;
- складати власні заняття з використанням конструктора занять, частини інтерактивного путівника для вчителя.

Тривалість: 180-360 хвилин.

Формат: семінар.

Необхідні матеріали:

Мінімум: мережа інтернет, комп'ютер та проектор, роздаткові матеріали.

Рекомендовано: смартфони учасників заходу. Максимум: комп'ютерний клас або інше приміщення з одним комп'ютером на двох або трьох учасників чи власні планшети або ноутбуки учасників.

План заходу

Крок 1. Випереджальне завдання

Перед зустріччю, разом з анонсом (див. приклад у додатку 1), розішліть учасникам випереджальне завдання. Попросіть учасників самостійно ознайомитися із віртуальною виставкою, документальним фільмом та путівником для вчителя та дати відповіді на запитання нижче. Усі три ресурси доступні [за посиланням](#).

Також попросіть учасників зареєструватися у розділі "Авторам" інтерактивного путівника для вчителя, аби зекономити час в процесі роботи. Зверніть їхню увагу на те, що лист-підтвердження реєстрації може потрапити до папки "Спам".

Випереджальні запитання для учасників:

- Який експонат віртуальної виставки Ви могли би використати у занятті про особливості історії та пам'яті про трагедії Другої світової війни у своєму регіоні (будь-який період)?
- Яке основне запитання піднімає документальний фільм "Бабин Яр у пошуках пам'яті"?
- Які з занять, наведених в інтерактивному путівнику, Ви використали б у першу чергу? Які ще теми Ви запропонували би розглянути у заняттях?

Крок 2. Вступне слово. Очікування учасників.

На початку роботи необхідно згадати про сам проект, його виконавців та партнерські організації, рекомендацію МОН щодо друкованої версії інтерактивного путівника для вчителя. Актуальну інформацію можна знайти в розділі "Про проект" на [Головній проекту](#) та цього [путівника](#).

Потому важливо розпитати учасників про їхні очікування від роботи. Тематичні та методичні, особисті та професійні.

Наприклад, можна виписати на окремі аркуші пункти про ресурс із тексту анонсу (див. додаток 1) та попросити учасників почепити кольорові стікери або зробити позначки на пунктах, які їх особливо цікавлять (зеленим), та тих, які викликають невпевненість чи острах (червоним). Важливо також лишити порожній аркуш, аби учасники могли додати пункти від себе. Після виконання прохання підсумуйте отримані відповіді та звертайте увагу на відповідні пункти по ходу семінару.

Або зберіть очікування в інший, зручний для вас та учасників спосіб.

Крок 3. Меморіальний простір Бабиного Яру

Ми рекомендуємо почати семінар зі змістовного обговорення "місць пам'яті" як таких та меморіального простору Бабиного Яру. Протягом всього семінару важливо підтримувати баланс між тематичними та методичними обговореннями, щоб в учасників була можливість висловитися та поставити власні запитання, а також дізнатися про мультимедійний проект.

Розпочніть обговорення з блоку запитань № 1 нижче. Цитату П'єра Нора див. у додатку 2. Опісля перегляньте відео-уринок (див. рекомендацію у додатку 3). Перед переглядом, попросіть учасників занотовувати, які проблеми озвучують промовці та чи вони особисто з ними згодні. Після перегляду, обговоріть блок запитань № 2. Також тут можна згадати завдання щодо документального фільму з випереджальних питань для учасників.

Блок запитань № 1.

Ввідні запитання для учасників:

- Що таке "місця пам'яті"? Для чого вони потрібні?
- Що, на вашу думку, необхідно для того, аби люди розуміли, що вони перебувають на "місці пам'яті"?
- Ознайомтеся з цитатою П'єра Нора. Які проблеми, пов'язані зі збереженням пам'яті, порушує історик?

Блок запитань № 2.

Запитання для обговорення відео:

- Які проблеми у вшануванні пам'яті Бабиного Яру можна виокремити? Що Вас особливо вразило?
- Скільки, на Вашу думку, є пам'ятних знаків у Бабиному Яру? В чому може бути причина цього? Які можуть бути наслідки?
- А якщо підставити у фільм замість Бабиного Яру іншу пам'ятку? Яка це могла би бути пам'ятка? Чи було б сказане справедливим? Обґрунтуйте.

Крок 4. Теоретичний підсумок та "Займи позицію" (опціональні)

На цьому етапі можна посилити попереднє обговорення, запросивши спеціаліста, аби розповісти про пам'ять Бабиного Яру від кінця 40-х і дотепер або наголосити на актуальності пам'яті про Бабин Яр в сучасній Україні. Попередні кроки допоможуть Вам краще обрати наголос.

Додатково чи натомість можна попросити учасників висловитися за наступними твердженнями методом "Займи позицію". Ведучий та/або лектор слухають обговорення, рефлексують, висловлюють інші точки зору, провокують задля стимуляції дискусії. Лектор та/або ведучий можуть займати "порожню" позицію, якщо там нікого немає.

Твердження для "Займи позицію":

- Бабин Яр – це символ Голокосту.
- Бабин Яр є місцем пам'яті, важливим тільки для киян.
- Кожну групу жертв треба вшанувати окремо, щоб її представники могли вшанувати пам'ять окремо у свій день.
- Байдуже, хто опікується створенням меморіалів чи вшануванням пам'яті; головне – аби щось робилося.

Крок 5. Бліц-екскурсія віртуальною виставкою. Уточнення очікувань.

На цьому етапі можна перейти до ознайомлення з [віртуальною виставкою "Бабин Яр: пам'ять на тлі історії"](#). Оскільки учасники мали випереджальне завдання, не має потреби детально коментувати всі оглядові точки виставки. Можна перепитати в них про випереджальне завдання та їхні відповіді на запитання про віртуальну виставку, або спитати, що вони очікували б побачити на подібній виставці. З відповідей можна намалювати вручну або створити за допомогою онлайн-сервісів хмару тегів. Тоді варто провести бліц-екскурсію з огляду на відповіді та запитання учасників, наголосити на різних типах джерел, навігації та окремих темах з історії та пам'яті. Також зверніть увагу, що кожна оглядова точка має міні-

екскурсію від куратора та автора виставки.

За потреби і можливості, можна розширити презентацію за рахунок виступу лектора щодо пам'яті Бабиного Яру від кінця 40-х і дотепер або наголосити на актуальності пам'яті про Бабин Яр в сучасній Україні. Чи розкрити одну з інших тем, запропонованих учасниками.

Крок 6. Методичний квест

На цьому кроці варто перейти до знайомства з інтерактивним путівником для вчителя, його навігацією, структурою, тематичними та методичними особливостями.

Після демонстрації навігації та загальних принципів роботи інтерактивного путівника, об'єднайте учасників у групи заради обговорення окремих занять. Це дасть можливість на конкретних прикладах зрозуміти тематичні, методичні, вікові та інші особливості наявних занять.

Заняття рекомендуємо обговорювати по одному. Орієнтуйтеся на наявний у Вас час, а не велику кількість занять. В середньому, варто обрати три різнопланових заняття та їх обговорити. Якщо часу багато, можна обговорити до п'яти занять. Оптимально, якщо учасники користуватимуться власними смартфонами чи комп'ютерами для роботи в середовищі інтерактивного путівника. В найгіршому випадку можна підготувати роздатки з планами окремих занять.

Дайте завдання групам: Ознайомтеся з планом заняття і виконайте завдання відповідно до ролі. Обговоріть та презентуйте для решти.

Запропоновані ролі для обговорення та додаткові запитання:

Вчитель: Презентуйте урок іншим. Про що тут йдеться? Коли і де я міг би це використати?

Учень: Що тут для мене цікавого? Що я роблю?

Методист: Які підходи та методи використано. Наскільки вони можуть бути ефективними?

Краєзнавець: Яким місцевим матеріалом можна було би це заняття доповнити? Який матеріал там вже є?

Заступник з виховної: Який у цієї теми/ заняття виховний потенціал?

Шкільний психолог: Яким чином подано матеріал? Чи не є заняття травмуючим, на що звернути особливу увагу під час проведення?

Увага: кожен раз від групи має виступати інша людина. Ведіть уважну модерацію, щоб уникати загальних фраз. Просіть учасників давати якомога більше конкретики. Переказувати заняття не потрібно.

Після кожного обговорення групи міняють свої ролі та дивляться на наступне заняття вже під іншим кутом.

Наприкінці усіх обговорень підведіть короткі підсумки щодо досвіду та вражень учасників.

Обов'язково зверніть увагу учасників на розділи "Шкільна програма" та "Дати" - вони допоможуть обґрунтувати роботу з матеріалами проекту на різних предметах та при вшануванні різних пам'ятних дат.

Крок 7. Презентація конструктору уроків

Розділ "[Авторам](#)" цього путівника має конструктор занять, що стане у пригоді вчителям, які хочуть припасувати якийсь із матеріалів путівника для власних потреб або створити власне заняття, виховний захід або проект.

Бажано ще під час перерви уточнити, чи вдалося усім зареєструватися (це частина випереджального завдання) та допомогти тим, у кого виникли проблеми. Або попросити тих, хто не зареєструвався, зробити це на перерві.

Щоб зробити ознайомлення з конструктором цікавішим, запропонуйте учасникам створити у малих групах або індивідуально (залежно від наявного часу та технічних засобів) власні заняття у конструкторі. Для вибору теми запропонуйте їм взяти щось із власних відповідей на запитання випереджального завдання.

Залежно від часу, вони можуть створювати урок різної детальності (мета і завдання, перелік кроків, перелік та опис кроків, додавання запитань для учнів, доповнення заняття додатками). В будь-якому випадку варто наголосити, що це вже може бути готовим заняттям, яке зберігається за авторами і яке можна доробити в будь-який момент надалі.

Також зверніть увагу учасників на Інструкції користувача та Часті питання, що доступні в цьому розділі інтерактивного путівника.

Під час розробки учасниками заняття, можна робити паузи через певні проміжки часу, аби запитувати, які обрано теми, які методи, що очікують автори від заняття, які додатки допоможуть учням тощо. Так робота вийде більш динамічною.

Добре, коли цей етап роботи модерує кілька осіб. Одна або двоє осіб можуть індивідуально допомагати з технічними запитаннями щодо конструктора. Ще одна особа - відповідати на змістовні запитання, які виникнуть в учасників в процесі роботи з темою.

Наголосіть на процедурі рецензування та сертифікації авторів для тих, хто бажає опублікувати власне завершене заняття серед інших матеріалів путівника.

Зверніть увагу: якщо Ваші учасники не кияни, то можна попросити їх зосередитися на поєднанні пам'яті Бабиного Яру та власного краєзнавчого матеріалу. Для цього можна як приклад використати урок "[Безліч Бабиних Ярів](#)", а потім попросити учасників пристосувати одне з готових занять путівника до власного місцевого контексту, або створити власне, геть нове заняття, яке б комбінувало погляд на Бабин Яр та інші місця пам'яті.

За наявності часу можна влаштувати презентації готових занять.

Наприкінці підведіть проміжні підсумки щодо результатів цієї роботи та досвіду користування конструктором.

Крок 8. Підсумкова рефлексія

Підсумкову рефлексію варто провести виходячи з кількості опрацьованого матеріалу та конкретної аудиторії. Так чи інакше, попросіть учасників зосередитися на можливостях використання матеріалів мультимедійного проекту в їхній роботі. Також можна повернутися до зібраних на Кроці 2 очікувань та їх (не)справдженості.

ТИПОВИЙ АНОНС СЕМІНАРУ

Посилання на файл:

[dodatok-1-anons.pdf](#)

* Текст файлу знаходиться після додатків.

(Джерело: Авторський колектив)

П'ЄР НОРА. ЦИТАТА

Наслідком втрати єдності значення та теперішнього розквіту пам'яті соціальних груп стали нескінченні меморіальні вшанування, що прагнуть узаконити “множинність можливих версій минулого”. Іншим наслідком стала втрата монополії професійного історика на інтерпретацію минулого. Емансипація і звільнення обертаються на свою протилежність і перетворюються на форму замкненості, мотив виключення і знаряддя війни.

(Джерело: Нора П. Всемирное торжество памяти // Неприкосновенный запас. - 2005. - № 2-3 (40-41))

УРИВОК З ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ФІЛЬМУ

Рекомендуємо сюжет 31:56 - 34:24, про проблеми збереження пам'яті та упорядкування території Бабиного Яру.

Посилання на відео:

https://www.youtube.com/watch?v=VabebJW6xVI&feature=emb_logo

(Джерело: Документальний фільм "Бабин Яр у пошуках пам'яті")

ТИПОВИЙ АНОНС

**Як і коли говорити з учнями про пам'ять Бабиного Яру.
Презентація інтерактивного збірника навчальних занять
«Бабин Яр: пам'ять на тлі історії. Путівник для вчителя»**

Запрошуємо Вас на семінар-презентацію нового інтерактивного ресурсу – збірки методичних розробок про багатогранну історію та пам'ять Бабиного Яру у місцевому та загальноукраїнському контексті.

Семінар призначено для зацікавлених вчителів історії або інших предметів гуманітарного циклу, класних керівників, педагогів-організаторів чи заступників з виховної роботи шкіл міста.

Ресурс зацікавить Вас, якщо Ви:

- любите працювати з інтерактивними технологіями;
- заохочуєте в освітньому процесі критичне мислення, міждисциплінарні підходи, активуючі методики, розвиток емпатії та емоційного інтелекту;
- шукаєте нових способів виховувати в учнів відповідальність, повагу до загальнолюдських цінностей, толерантність, громадянську позицію;
- готові ризикнути і дати учням можливість використовувати гаджети на уроці;
- хочете самі створити для себе заняття своєї мрії у спеціальному конструкторі занять;
- або хочете скористатися вже готовими розробками колег;
- потребуєте додаткових матеріалів для вшанування пам'яті жертв Бабиного Яру згідно рекомендацій офіційних освітніх установ.

Захід організовано відповідно до постанови Верховної Ради № 1744-VIII від 16.11.2016, листів МОН № 1/9-455 від 2.09.2016 та № 1/9-415 від 03.07.2018.

Проект «Бабин Яр: пам'ять на тлі історії» здійснюється Українським центром вивчення історії Голокосту, Українським інститутом національної пам'яті, Громадським комітетом для вшанування пам'яті жертв Бабиного Яру, Музеєм історії міста Києва за підтримки Українського інституту національної пам'яті та Благодійної ініціативи «Українсько-єврейська зустріч» (Канада).